

boek- besprekingen

Franz RONNEBERGER,
**Kommunikationspolitik. Teil II. Kommunika-
tionspolitik als Gesellschaftspolitik.**
Mainz, v.Hase & Koehler Verlag, 1980, 359 blz.

Waar hij in zijn eerste boekdeel de theoretische fundamente van de communicatiepolitiek uiteenzette, ontwikkelt Ronneberger in het tweede volume van zijn "Kommunikationspolitik", het nationale en internationale raamwerk waarbinnen het media- en communicatiebeleid tot stand komt. Boeiend aan Ronnebergers aanpak is dat hij al snel weet duidelijk te maken dat de problemen die zich op dit terrein voordoen, de grenzen van het mediagebeuren ruimschoots overschrijden, en op hun totale maatschappelijke betekenis dienen getoetst te worden. Een communicatiebeleid dat zich als een 'samenlevingspolitiek' laat begrijpen, kan dan ook niet om fenomenen heen als de ingrijpende rol van de media in het vrijetijdsgedrag, de macht van de journalisten, de representatie van belangengroepen in de media, de ongelijke informatiestroom tussen Noord en Zuid, de economische handelswaarde van de media...: evenveel hoofdstukken in dit boek dat duidelijk de ambitie uitademt om tot een standaardwerk terzake uit te groeien.

J.D.

Florian H. FLECK (Hrsg.),
Zukunftsaspekte des Rundfunks.
Stuttgart, Kohlhammer, 1986, 165 blz.

In mei 1985 organiseerde de 'Werkgroep omroepeconomie van Fribourg' een congres rond een aantal politieke en economische aspecten van de toen enkel aangekondigde nieuwe omroepregelingen in de Duitse deelstaten en in Europa. "Zukunftsaspekte des Rundfunks" bevat de referaten van het zestal sprekers dat op het congres het woord voerde, en geeft ook een korte samenvatting van de discussie die op elke voordracht volgde.

Eensgezindheid heerste er ook toen niet rond de behandelde thema's - de verhouding tussen openbare en privé-omroep, de betekenis van een Europese omroepuimte, de draagwijdte van eventuele mediapolitieke regelingen - en het is de verdienste van "Zukunftsaspekte des Rundfunks" dat het alvast de belangrijkste onderscheiden standpunten en gedachtengangen tot hun recht laat komen. De tegenstellingen tussen de ideeën van vertegenwoordigers van de openbare omroep, woordvoerders van commerciële initiatieven en wetenschapslui zijn nog steeds actueel, en al krijgt de discussie meer en meer iets van een achterhoedegevecht, een inzicht in de voornaamste twistpunten is essentieel om de gevol-

gen van de beeldenstorm die het medialandschap in Duitsland en Europa nog te wachten staat, te kunnen inschatten.

P.D.

Robert C. HORNIK,
**Development Communication.
Information, agriculture and nutrition in the
third world.**

London, Longman, 1988, 182 blz.

Communicatieprojecten in de Derde Wereld lossen de vaak hooggespannen verwachtingen erond meestal niet in. In "Development Communication" gaat Robert C. Hornik na waarom dit zo is en wat er dan wel moet veranderen. Het boek biedt een functionalistische analyse van communicatieprojecten in diverse ontwikkelingslanden, meer bepaald rond landbouw- en voedselvraagstukken. Hornik draagt een aantal wetenswaardigheden aan omtrent de randvoorwaarden die vervuld moeten zijn, opdat het inzetten van moderne communicatiemiddelen überhaupt zinvol zou zijn, maar het technocentrisme van de auteur en het ontbreken van enige analyse van de grond van het probleem waarmee de Derde Wereld heeft af te rekenen, doen toch wel vragen stellen bij dit werk. Hornik heeft iets van de scheepshersteller die aan de kapitein van een zinkend schip vertelt hoe hij zijn schuit het best zou opverven: allemaal hoogst interessant, maar zinloos in de gegeven omstandigheden.

P.D.

The EUROPEAN TELEVISION TASK FORCE,
Europe 2000: What kind of television ?
Manchester, The European Cultural Foundation -
The European Institute for the Media, (Media Mo-
nograph n° 11), 1988, 194 blz.

De internationale audiovisuele ruimte evolueert tegenwoordig zo snel, dat wetgeving en wetenschappelijk onderzoek ver achterop blijven bij de ontwikkeling van kijk- en luistertechnologieën en het opschieten van allerlei nieuwe media-initiatieven. Toch worden er pogingen ondernomen om naast bij te benen ook over een en ander na te denken; zo trad op 14 en 15 juni de "European Television Task Force" - een uit prominente politici samengestelde denktank van de "Europese Culturele Stichting" - voor het voetlicht met zijn voorspellingen en aanbevelingen m.b.t. de Europese televisie voor de toekomst.

Televisie is zo belangrijk, stelt de Task Force in zijn rapport "Europe 2000, What kind of television?", dat de vrijheid van distributie en ontvangst - met inachtneming van een aantal voor-

waarden - overal in Europa moet worden gegarandeerd; maar dat impliceert ook meteen dat commerciële doeleinden ondergeschikt moeten blijven aan het programma-aanbod, en dat alle omroepinstellingen zich bewust moeten zijn van hun verantwoordelijkheden.

Europa beleeft momenteel een dereguleringsrage, maar de Task Force is van mening dat er zo snel mogelijk een "derde weg" voor de Europese televisie moet worden gevonden; een "harmonieuze competitie" tussen publieke en commerciële netten van algemene en thematisch aard zou kwaliteitstelevisie moeten blijven garanderen. Een Europees wetgevend kader dringt zich hierbij op; prioriteiten daarin zijn het verzekeren van het evenwicht tussen openbaar en privé-initiatief, het behoud van nationale audiovisuele produktiestructuren - vooral in de kleinere landen - de beperking van het aantal algemene netten en het bevorderen van de ontwikkeling van gemeenschappelijke technische normen. Kwaliteitstelevisie is alleen mogelijk als de publieke omroepinstellingen over voldoende financiële middelen beschikken, en als aan alle omroepen sluitende programma-eisen en productievoorwaarden worden opgelegd.

Opmerkelijk is tenslotte dat de Task Force pleit voor het in het leven roepen van meertalige Europese televisienetten en een Europese nieuwsdienst, die in het algemeen belang opereren en zich in hoofdzaak bezighouden met kwaliteitsprogramma's. Een Europese Televisie Forum zou ervoor moeten zorgen dat er meer dan vroeger wordt samengewerkt in het Europa van 2000.

P.D.

Jean QUAEGBEUR, e.a.,
**Egypte hertekend. Het oude Egypte in de
beeldverhalen.**
Leuven, Peeters, 1988, 128 blz.

Sinds de tentoonstelling, "L'Egypte des Pharaons dans la bande dessinée" van 1981 tieren dergelijke manifestaties welig. In het voorjaar van 1988 organiseerde de Leuvense egyptoloog Jan Quaegebeur "Egypte hertekend". De tentoonstelling laat het beeld van Egypte zien zoals dat in Nederlandstalige strips tot uiting komt. Quaegebeur schreef zelf de prima handleiding bij de tentoonstelling, maar de andere teksten zijn van ongelijk allooi.

Zo verwart Manu Manderveld verschillende evoluties, namelijk die van de stripcreatie en die van de stripeceptie bij opvoeders. Een wat te enthousiaste Gilbert Geeraerts vergallopeert zich in het uitdelen van superlatieven en in het trekken van conclusies. Afgezien daarvan en van kleine foutjes (bv. Sic is geen Italiaan maar een Span-

jaard) biedt hij een mooi overzicht van de historie van de egypte-strip. Aan het andere eind van de koord, heb je iemand zoals Agnes Rammant-Peeters, die voluit de polemische toer opgaat. Doch haar 'stripkeuken' smaakt naar azijn, zij wil of kan de ironie van veel strips niet zien. Haar bijdrage is dan ook maar een storm in een glas water. Alex Baumans daarentegen weet het hoofd koel te houden en levert een interessant stukje over de Egyptenaren van de strip. Voor het overige bevat het boek nog een (bijna) compleet overzicht van de Nederlandstalige egyptestrip en twee randartikels (over Verdi's Aïda en de Egyptische tempel in de Antwerpse zoo).

P.L.

Jeremy HAWTHORNE, (ed.),
Propaganda, Persuasion and Polemic.
Londen, Edward Arnold, 1987, 176 blz.

De schrijvers die een bijdrage geleverd hebben aan "Propaganda, Persuasion and Polemic" zijn afkomstig uit uiteenlopende disciplines, gaande van geschiedenis, literatuurkritiek tot sociale psychologie en communicatiewetenschap, en zij bekijken persuasieve communicatie zowel vanuit macro- als vanuit microperspectief. Na een inleiding waarin persuasieve technieken opgesomd worden (aan de hand van een tekst van Shakespeare), volgt een bijdrage waarin geargumenteed wordt dat propaganda een essentiële en noodzakelijke rol speelt in elke samenleving, ook de democratische. Vervolgens wordt aan de hand van case studies aangetoond hoe ook Engeland aan propaganda doet, hoewel de regering dat woord angstvallig mijdt, en hoe in het schoolvoorbeeld van een democratie, Athene, de (persuasieve) redevoering een belangrijke rol speelde en dat daarbij waarheid lang niet altijd centraal stond. Twee bijdragen bekijken persuasie op het interpersonele niveau. Smith stelt een meetmethode van attitude-verandering voor, en een zeer interessant artikel van Ostman identificeert 'markers' van persuasie in een discours aan de hand van 'The Children's Story' van Clavell. Een interessant, hoewel niet zo relevant artikel is dat van Crisell, waarin de techniek van de parodie onder de loep wordt genomen. De laatste drie bijdragen bekijken de invloed van cultuur, wereldbeeld en aliënatie op de resultaten van persuasieve communicatie. Een interessant boekje met zeer uiteenlopende en lezenswaardige bijdragen, die tezamen een beeld geven van de verschillende aspecten van persuasieve communicatie.

M.W.

M.F. VOS,
Van plan tot uitvoering. Inleiding in voorlichting en public relations.

Culemborg, Lemma, 1988, 176 blz.

"Van plan tot uitvoering. Inleiding in voorlichting en public relations" voorziet o.i. in een behoefte. Voor geïnteresseerden biedt het een overzicht van wat het werk in deze sector inhoudt. Voor voorlichters en PR-medewerkers is het een handig naslagwerk met beknopte informatie over allerlei onderwerpen en met goede literatuurverwijzingen. Maar vooral lijkt dit boekje zeer geschikt voor het (middelbaar en ook, als inleidend boekje, voor het hoger) onderwijs, evenals voor specialisatiecursussen op het gebied van communicatie.

Zowel algemene principes (ethiek, theorie, onderzoek, organisatie, enz.) als praktische aspecten (de verschillende mogelijke communicatiemiddelen en de werkwijzen) komen aan bod. De hoofdstukken zijn beknopt, in vlotte en begrijpelijke taal geschreven, en worden steeds aangevuld met een (summiere) literatuurlijst, waarin overigens vooral Nederlandse werken aanbevolen worden.

M.W.

C. VAN WOERKOM, N. VAN DOORN, B. LOEVE,

Voorlichten met drukwerk.

Coutinho, Muiderberg, 1987, 101 blz.

Voorlichting is een modewoord geworden: er is geen probleem of voorlichting moet de oplossing brengen. Schriftelijke voorlichting, drukwerk, blijft daarbij een bijzonder grote rol spelen, ondanks de opkomst van de audiovisuele en de andere ('nieuwe') elektronische media. De mensen worden doodgegooid met folders over van alles en nog wat. Door die overdaad worden de eisen die aan die schriftelijke voorlichting gesteld worden, steeds hoger: hoe breng je de mensen er toe juist jouw informatie te lezen. "Voorlichting met drukwerk" geeft een werkplan dat moet helpen 'goede' folders te maken. De schrijvers geven volmondig toe dat het werken volgens hun plan meer tijd zal kosten, anderzijds menen zij echter dat het beter is minder folders te produceren die van een hogere kwaliteit zijn en effect hebben. De uitgangspunten van de schrijvers daarbij zijn: ten eerste, het schrijven door de ogen van de lezer; men moet de boodschap afstemmen op de doelgroep, die men daarvoor ook goed moet kennen; ten tweede, het schrijven is een creatief proces en moet dat ondanks de planmatige aanpak ook blijven; ten derde, de grafische vormgeving van de boodschap mag niet verwaarloosd worden.

De indeling van het werkplan is tamelijk voor de hand liggend. Men maakt een onderscheid tussen de voorbereidingsfase, de ontwerpfase, de fase van de uitwerking, een eerste en een tweede revisiefase, de fase van de productie en verspreiding, en tenslotte de evaluatiefase. Er wordt uitgebreid beschreven waaruit die fasen bestaan en waar de samensteller van de voorlichtingsboodschap op moet letten. Een dergelijk werkplan kan op elke activiteit toegepast worden, en het werk is dan ook niet uitsluitend voor voorlichters een vlot leesbaar handboek.

M.W.

STICHTING PANDORA,

Een beeld van een patiënt. Psychiatrie en voorlichting.

Amersfoort/Leuven, De Horstink, 1987, 75 blz.

"Een beeld van een patiënt. Psychiatrie en voorlichting" brengt een moeilijk, maar ook heel belangrijk voorlichtingsdomein onder de aandacht. Wat mag je verwachten van patiënten-voorlichting en in hoeverre wordt daaraan momenteel voldaan. In tegenstelling tot wat de titel suggereert, gaat het in dit boekje dus niet zozeer over het beeld dat men heeft van psychiatrische patiënten, maar eerder over de (patiënten-) voorlichting door de psychiatrische instellingen. Kernvraag in het betoog is, wiens belang die voorlichting nu eigenlijk dient: het belang van de patiënt (en zijn familie) of dat van de instelling.

Ondanks de mooie intentieverklaringen, ook vanuit de sector geestelijke gezondheidszorg en vanuit de psychiatrische instellingen, blijkt men in de praktijk vooral bezorgd over het image van psychiatrische ziekenhuizen, en streeft men naar 'een reclame-achtige PR-campagne' gericht op potentiële cliënten, hun familie en op bestuurders en opinion leaders (p. 21). De beeldvorming van de psychiatrische instelling primeert op dat van de psychiatrische patiënt. Ook met de patiëntenvoorlichting en met de voorlichting van de familieleden is het in de praktijk vaak droevig gesteld. De Stichting heeft de (bij wet verplichte) patiëntenfolders van de verschillende psychiatrische ziekenhuizen kritisch bekeken en geëvalueerd. Uit deze analyse blijkt dat ook in deze, als patiëntenvoorlichting bedoelde folders het image van de instelling de meeste aandacht krijgt. Het interne reglement wordt b.v. uitgebreid besproken, de folder staat vol met foto's van het zwembad, sportvelden, de kapsalon van de instelling etc. Daarentegen blijft de voor patiënten essentiële informatie dikwijls vaag of ze ontbreekt volledig (b.v. dikwijls wordt niet vermeld dat men het recht heeft om behandelingen te

weigeren, om de instelling te verlaten, om dossiers in te zien...).

M.W.

H.A.J.M. LAMERS,

Handleiding voor technisch schrijven.

Muiderberg, Coutinho, 1988, 156 blz.

Elk technisch apparaat gaat vergezeld van een handleiding voor de gebruiker, en daarnaast zijn er meer gedetailleerde handleidingen voor b.v. onderhoudsmonteurs, voor gespecialiseerde reparateurs en voor de constructeurs. Zo'n handleiding moet naargelang de doelgroep aan verschillende eisen voldoen en wordt met grote zorg opgesteld (immers de fabrikant is aansprakelijk voor fouten die het gevolg zijn van onduidelijke of foute instructies). H.A.J.M. Lamers geeft een overzicht van de soorten handleidingen, de eisen waaraan ze moeten voldoen, de indeling ervan en de mogelijke soorten illustraties. De verschillende fasen van het tot stand komen van een handleiding worden besproken, maar ook het opstellen van werkrapporten, adviesrapporten en offertes. "Handleiding voor technisch schrijven" bevat tenslotte een aantal hoofdstukken met tips om duidelijk en kernachtig te schrijven en een opsomming van veel voorkomende taal- en stijffouten. Het boek is een overzichtelijk, begrijpelijk handboek, maar, met uitzondering van die laatste hoofdstukjes, eigenlijk alleen interessant voor diegenen die in de praktijk voor dergelijke toch wel heel specifieke schrijfp opdrachten staan.

M.W.

Shunsuke TSURUMI,

A Cultural History of Postwar Japan 1945-1980.

Londen/New York, KPI, 1987, 174 blz., geïll.

Tsurumi is een hedendaags Japans filosoof die lange tijd in de Verenigde Staten verbleven heeft. In 'A Cultural History of Postwar Japan 1945-1980' analyseert hij de ontwikkelingen in de Japanse populaire cultuur sinds 1945. Onder het universele, uniforme uiterlijk van die cultuur ziet hij veel tegengestelde krachten aan het werk, die het gevolg zijn van de (te) snelle economische en industriële ontwikkeling sinds 1945. In de Japanse cultuuruitingen zijn oud en nieuw met elkaar verweven. De comics b.v. zijn in Japan geïntroduceerd vanuit de V.S., maar het medium vond aansluiting bij de Japanse traditie van de 'picture card show' (rondreizende vertellers die op straat aan de hand van tekeningen verhalen voordragen) en van de getekende boeken uit de leenbibliotheken. Door dat aansluiten bij de traditie

heeft het genre in Japan een heel eigen karakter ontwikkeld. Televisie werd in Japan in 1953 geïntroduceerd en heeft de Japanner, die nog maar net uit de agrarische samenleving was weggerukt, de westerse, stedelijke levensstijl gewoon gemaakt. Tsurumi bespreekt verder ook de populaire muziek (door een bewuste overheidspolitiek omgeschoeid op Westerse leest), de vaudeville, reclame enz. Boeiend is vooral de wijze waarop Tsurumi, als Japanner, verklaringen voor fenomenen zoekt en verbanden legt tussen historische omstandigheden en de ontwikkeling in de populaire cultuur.

Het is echter jammer dat de uitgever geen lijstje heeft opgenomen met de gebruikte Japanse termen. Ook een overzicht van de perioden uit de Japanse geschiedenis (Taisho era, Showa era, Edo era) met bijbehorende jaartallen lijkt ons geen overbodige luxe. Het zou de lezer een hoop zoekwerk besparen en hem helpen de ontwikkelingen in de juiste tijd te situeren.

M.W.

Ronald BERMAN,

How television sees its audience. A look at the looking glass.

Beverly Hills, Sage, 1987, 115 blz.

Situation comedies, soap operas, nieuwsuitzendingen, talk shows, ..., allemaal passeren ze in "How television sees its audience. A look at the looking glass." de revue.

Meer bepaald gaat het erom dat zowel komedies als tragedies, talk shows als soaps uiteindelijk draaien rond actuele gebeurtenissen en ideeën. De auteur beweert dat televisie zo dicht mogelijk bij de menselijke ervaring wil staan; daarom zouden dan gebeurtenissen worden geïmiteerd, die eerder in het nieuws - en zo in de belangstelling - kwamen.

Zo zou al wat op televisie komt een vorm van nieuws zijn.

Denk maar aan de sociale informatie die verstrekt wordt in soaps en situation comedies, programma's waarin ons wordt aangeraden ons leven eerder zus dan zo te leiden.

De auteur stelt dat de strategie van het televisie-medium bestaat in het imiteren van beperkte delen van het sociale leven, bepaalde menselijke ervaringen te herhalen en empathie te creëren tussen personages en fictie (en zelfs non-fictie) enerzijds en het publiek anderzijds. Uiteindelijk wordt het publiek dan de standaard, niet het echte publiek echter, wel het publiek zoals het wordt gezien door producers, scenarioschrijvers en sponsors. Resultaat: "The problem of seeing ourselves on the medium is really the problem of how the medium sees us".

M.J.D.R.

Erich STRASSNER,

Ideologie - Sprache - Politik. Grundfragen ihres Zusammenhangs.

Tübingen, Max Niemeyer, 1987, 224 blz.

Onderwerp van de studie 'Ideologie - Sprache - Politik. Grundfragen ihres Zusammenhangs' is de samenhang tussen enerzijds een ideologische taal, die de overzetting van de realiteit in een gesloten denkmodel op consequente en systematische wijze realiseert, en haar gebruik in politiek domein.

Eerst komen de gangbare ideologietheorieën, een poging tot categorisering en de belangrijkste varianten van ideologiekritiek aan bod.

Dan gaat de auteur over tot de beschrijving van methoden om taal ideologisch te handhaven, het ontstaan van het ideologische jargon, van partijtalen, ... Ook ideologische massabeïnvloeding en ideologisch-politieke technieken uit de politieke wereld van alledag komen aan bod.

Op het einde krijgen we dan taalkenmerken van verscheidene ideologieën voorgeschoteld: liberalisme, conservatisme, socialisme, nationalisme, nationaal-socialisme, en racisme. Van elk van deze ideologieën krijgen we de belangrijkste ken- en stopwoorden en concrete voorbeelden van hun taalgebruik.

Strassner doet zijn naam weer eer aan: een onderzoek om U tegen te zeggen - volledig, logisch gestructureerd, boeiend - gevolgd door een indrukwekkende literatuurlijst.

M.J.D.R.

Hermann VOESGEN,

Bedürfnis und Widerspruch. Eine Kritik des Rationalitätsanspruchs in der Bedürfnisforschung.

Frankfurt am Main, Peter Lang, 1987, 183 blz.

De studie 'Bedürfnis und Widerspruch. Eine Kritik des Rationalitätsanspruches in der Bedürfnisforschung' keert zich tegen het merendeel van het onderzoek i.v.m. noden, waarin wordt getracht noden als eenduidig te identificeren. De auteur poneert het begrip nood als wezenlijk meerduidig. Hij onderkent in noden juist de principiële tegenstelling tussen grenzeloos begeren enerzijds en de grenzen van het individuele bestaan anderzijds. Zo blijken noden niet enkel in doelgericht handelen maar ook in volkomen doellose verspilling.

Noden bewegen zich tussen wens en object, zij worden geconfronteerd met gedifferentieerde, meerduidige wensen en objecten. Interesses, meningen enz. kunnen eenduidig worden gevat; noden daarentegen laten zich enkel in de polariteit tussen wens en tegenwens, object en tegen-

object beschrijven. Daarom is het onontbeerlijk de meerduidigheid van noden in het onderzoek daaromtrent voor ogen te houden.

De auteur keert zich ook tegen de idee dat subjecten zelf, op rationele wijze, hun noden kunnen vaststellen. Zo bekeken is onderzoek naar noden niet langer een middel tot integratie van subjecten, maar wordt het veeleer een angel die zich richt tegen de aanmatiging dat noden vervulbaar zijn.

M.J.D.R.

Harry BROD,

The making of masculinities. The new men's studies.

Boston, Allen & Unwin, 1987, 346 blz.

"The making of masculinities. The new men's studies" is een ambitieus boek. De bedoeling ervan is de legitimering van het nieuwe, interdisciplinaire veld van mannenstudies als zijnde een van de belangrijkste en meest uitdagende intellectuele ontwikkelingen in de academische wereld van vandaag. De bijdragen komen uit uiteenlopende disciplines: filosofie, psychologie, sociologie, geschiedenis, antropologie,....

In de inleiding komen verschillende thema's en stellingen uit het domein van mannenstudies aan bod. Verder vinden we bijdragen i.v.m. de evolutie van de mannelijke sekse-rol theorie, een nieuwe sociologie van mannelijkheid, mannengeschiedenis, de huidige 'crisis' van mannelijkheid in historisch perspectief, de mannelijke carrière-code en de rol-ideologie, problemen en mogelijkheden in intieme mannelijke relaties, de mythe van mannavriendschap, biologische invloeden op mannelijkheid, literatuur vanuit het perspectief van mannenstudies.

Het boek biedt een algemene inleiding tot mannenstudies. Een zeer welkome inleiding nu vrouwenstudies zich minder specifiek met vrouwen alleen bezighouden en hun aandacht gaan veruimen. Mannenstudies maken een fundamenteel deel uit van deze trend.

Dit boek kan een handige gids zijn bij de eerste, onwennige stapjes op een -voor velen- nieuw terrein.

M.J.D.R.

Bambi B. SCHIEFFELIN, ELINOR OCHS (eds.),

Language socialization across cultures.

Cambridge, Cambridge University Press, 1986, 274 blz.

Het leren van een taal en het leren van een cultuur worden gewoonlijk niet samen bestudeerd. In "Language socialization across cultures" gaat

het om de samenhang tussen beide. Gesteld wordt dat kinderen worden gesocialiseerd door taal, om taal op cultuurspecifieke wijze te gebruiken.

De verbale interacties tussen kinderen en hun leeftijdsgenoten en opvoeders werden onderzocht. Hieruit bleek dat die interacties sociaal en cultureel bepaald zijn, en dat kinderen socioculturele elementen leren kennen door interactie. Talig gedrag komt in dit onderzoek op de eerste plaats, voornamelijk de wijze waarop het is geïntegreerd in ruimere patronen van sociaal gedrag en cultuurkennis.

Gebleken is dat discourskenmerken socioculturele informatie dragen, en dat taal (in gebruik) een niet te onderschatten middel is om socioculturele kennis over te brengen en uit te drukken. Met andere woorden: naarmate kinderen taal-kennis opdoen, verwerven ze ook een wereldbeeld.

De bijdragen aan dit werk zijn onderverdeeld in drie delen:

-I. Acquiring language and culture through interactional routines

-II. Acquiring knowledge of status and role through language use

-III. Expressing affect: input and acquisition.

Dit boek is niet enkel boeiend voor communicatiewetenschappers maar ook voor antropologen, linguïsten, psychologen en opvoedkundigen.

M.J.D.R.

David SLESS,

In Search of Semiotics.

Totowa, New Jersey, Barnes & Noble Books, 1986, VII + 170 blz.

Sless biedt een heldere inleiding in de studie en de verworvenheden van de semiotiek. "In Search of Semiotics" is bedoeld voor de beginnende en is daarom geschreven in een bevattelijke taal. Het vaak esoterisch jargon is zoveel mogelijk vermeden, en de moeilijke termen die niet vermeden konden worden, zijn uitgelegd aan de hand van vergelijkingen. Het semiosisproces is in zijn communicatieve context geplaatst en doorheen twaalf opeenvolgende hoofdstukken vanuit diverse oogpunten benaderd. Aansluitend bij de poststructuralistische tendens is niet alleen aandacht besteed aan het teken en de tekst, maar is ook de ontvanger of de lezer (in de brede zin van het woord) in de studie betrokken: betekenis wordt niet louter als een tekstimmanent gegeven beschouwd, maar wordt tijdens de "lectuur" door de lezer geconstrueerd m.b.v. tekstuele en extratekstuele elementen. Aan het einde van ieder hoofdstuk herhaalt de auteur didactisch de

belangrijkste punten van de behandelde materie. Het boek besluit met een uitgebreide bibliografie. P.C.

A.G.S. ENSER,

Filmed books and plays: a list of books and plays from which films have been made. 1929-86.

Hampshire, Gower Publishing Company Limited, 1987, XII + 770 blz.

Het interessante referentiewerk "Filmed books and plays: a list of books and plays from which films have been made. 1929-86" brengt een lijst van romans en toneelstukken bijeen die in Engelstalige films verfilmd zijn tussen 1928 en 1986. Deze editie bevat heel wat aanvullingen op de vorige *Filmed Books en Plays*, die de periode afsluit in 1983. Naast een aantal lacunes van de vorige edities, die zijn opgevuld, zijn aan de vorige lijst ook tv-adaptaties en films beschikbaar op video toegevoegd.

Een specifiek probleem dat zich voordoet bij dit soort bibliografieën betreft de diverse titels waaronder zowel de films als de romans en toneelstukken soms worden uitgebracht. Daarom is de lijst opgesplitst in drie gedeeltes: een index met filmtitels en de boeken die ze verfilmen, een lijst met auteursnamen en verfilmde boeken, en een index met gewijzigde boektitels. Iedere lijst bevat telkens de titel van het boek en de film, de naam van de schrijver en de uitgever, en het productiehuis en -jaar van de film.

Een bijkomende verdienste van dit referentiewerk is dat de index zich niet meer beperkt tot de zogenaamde Literaire (met grote L) meesterwerken, maar ook heel wat "paraliteraire" auteurs vermeldt. Op die manier wordt het begrip "literatuurverfilming" niet meer beperkt tot de literaire film, maar worden hieronder alle filmische adaptaties van (para)literaire teksten verstaan.

P.C.

Elizabeth FREUND,

The Return of the Reader.

London, New York, Methuen, 1987, XII + 184 blz.

In *The Return of the Reader* biedt Elizabeth Freund een heldere en overzichtelijke introductie op de ontwikkeling van wat in de Anglo-Amerikaanse kritiek de "reader-response criticism" wordt genoemd. Sinds zo'n twintig jaar is in de poststructuralistische tekstanalyse het accent verlegd van de tekst naar de relatie tekst-lezer; de betekenis is niet meer een tekstimmanent en objectief beschrijfbaar gegeven, maar een intersubjectieve ervaring die ontstaat en zich ontwik-

kelt tijdens het proces van de lectuur, d.w.z. in het dialectisch, communicatief proces dat zich tijdens de lectuur voltrekt tussen tekst en lezer. In een eerste gedeelte behandelt Freund het pionierswerk van I.A. Richards en de "New Critics". Vervolgens legt de auteur het werk uit van vier belangrijke critici: Jonathan Culler, Stanley Fish, Norman Holland en Wolfgang Iser. Het boek besluit met een uitgebreide bibliografie.

P.C.

James VINSON (ed.)

The international Dictionary of Films and Filmmakers.

Volume IV: Writers and Production Artists.

Chicago/London, St. James Press, 1987, XV + 484 blz.

"The International Dictionary of Films and Filmmakers. Volume IV: Writers and Production Artists" is het vierde en voorlaatste volume in een reeks van vijf. Na de films (vol. 1), de regisseurs (vol. 2) en de acteurs (vol. 3) komen nu de scenaristen en wat de auteurs "production artists" noemen, aan de beurt. Hieronder worden eigenlijk alle filmberoepen (met uitzondering van de regisseurs en de acteurs) bedoeld; dus niet alleen producers, maar ook cameramensen, decorateurs, zgn. "art directors", componisten, geluidstechnici, e.d.m. Dat ondanks deze gecombineerde groep van filmmakers, dit volume toch nog dunner uitvalt dan de drie vorige, getuigt van de prille toestand waarin het onderzoek op dit vlak zich bevindt.

Ook hier weer zijn naast de Amerikaanse, diverse Europese namen opgenomen. Per filmmaker wordt eerst een korte biografie geschetst. In een tweede paragraaf worden vervolgens de films opgesomd waarin de filmmaker in kwestie werkzaam is geweest. Een derde paragraaf verwijst dan naar enkele publicaties zowel van als over de filmmaker. Iedere bijdrage tenslotte wordt afgesloten met een korte bespreking van de carrière van de behandelde filmmaker.

Door het grote aantal beroepen die in dit volume worden gecombineerd, moeten noodgedwongen veel namen wegvallen, en kan één volume slechts een zeer beperkt aantal artiesten behandelen. Toch biedt dit volume een interessante, zij het bescheiden aanzet tot een studie van de film, die zich wil losbreken van de eenzijdige en bekrompen "regisseurs-invalshoek".

P.C.

John MORGAN en Peter WELTON,

See what I Mean.

London, Edard Arnold, 1986, X + 133 blz.

"See what I Mean" biedt een inleiding in de studie van de visuele communicatie. Net zoals het boek van David Sless is het bedoeld als een handboek voor "beginners". Achtereenvolgens worden termen als "noise", "feedback", "betekenis", "connotatie", "empathie", e.d.m. uitgelegd en toegepast m.b.v. voorbeelden gekozen uit de fotografie, de film, televisie, de architectuur en de schilderkunst. Bovendien wordt aangetoond dat diverse disciplines als de psychologie, de filosofie en de linguïstiek kunnen bijdragen tot een beter inzicht in de manier waarop visuele boodschappen worden geproduceerd en geïnterpreteerd. Ieder hoofdstuk wordt besloten met een korte samenvatting van de behandelde punten, een reeks vragen en enkele referenties voor verdere lectuur. Aan het einde van het boek is ook een selecte bibliografie toegevoegd.

P.C.

Richard A. BLUM,
American Film Acting. The Stanislavski Heritage.
Studies in Cinema, N°28.
London, Ann Arbor, U.M.I. Research Press,
XVI + 115 blz.

Heel wat boeken zijn reeds geschreven over de invloed van Stanislavski op het theater. "American Film Acting. The Stanislavski Heritage." is het eerste boek over de invloed van deze Russische dramaturg en regisseur op de Hollywood acteerstijl in de cinema.

Uit Blum's historisch overzicht van de impact van Stanislavski's ideeën op de Amerikaanse acteerstijl in film, blijkt dat filmsterren als Dustin Hoffman, Marlon Brando, Jane Fonda, Paul Newman, e.v.a., directe afstammelingen zijn van de zogeheten "Stanislavski traditie". Blum ontleedt de gehele geschiedenis van de "Method Acting" in de V.S. Hierbij maakt hij een zorgvuldig onderscheid tussen Strasberg, Adler en anderen die hun eigen versie van Stanislavski's ideeën hebben ontwikkeld.

P.C.

Kraft WETZEL, Wolfgang JACOBSON, Gerhard SCHOENBERGER en Peter B. SCHUMANN,
Neue Medien contra Filmkultur?
Berlin, Wissenschaftsverlag Volker Spiess GmbH, 1987, 260 blz.

In een voorwoord stellen de samenstellers, Schumann en Wetzel, "Neue Medien contra Filmkultur?" voor als een strijdschrift voor de filmcultuur. Het boek vangt aan met de kreet "Sie sind da, die Neuen Medien". De kreet heeft echter een wran-

ge bijmaak, want de komst van nieuwe media als video, kabel-, betaal- en satelliettelevisie wordt niet onverdeeld als positief geacht. Zij lijken niet alleen de bioscoopfilm in het gedrang te brengen, maar dreigen bovendien, althans volgens de verdedigers van de filmcultuur, een culturele vervlakking met zich mee te brengen, die er enkel nog op uit is datgene op de "schermen" te bieden wat politiek of esthetisch conventioneel is, en wat een snelle winst garandeert. Dat het bezoekersaantal in de bioscopen jaarlijks afneemt is een feit. Of, en zo ja op welke manier, de nieuwe media hierin een rol spelen, en of zij inderdaad een culturele vervlakking (= amerikanisering) met zich mee brengen, dat is het onderwerp van dit debat. Het boek is de neerslag van een congres dat rondom hetzelfde thema gehouden werd in Hamburg in 1984. Het congres was georganiseerd door de Arbeitsgemeinschaft der Filmjournalisten - tevens uitgever van dit boek -, en verenigde zowel wetenschapslui als vakjournalisten, filmmakers, vertegenwoordigers van de bioscoopexploitatie, videobedrijven, enz. De brede kring van stellingnamen uit de verschillende belangengroepen illustreren niet alleen de diverse meningen in dit verband, maar bieden een inzicht in heel wat mediapolitieke, industriële en esthetische vragen.

P.C.

G.M. SCOTT,
Principles of management information systems.
New York, McGraw-Hill, 1987, 618 blz.

Het studieboek "Principles of management information systems" handelt over het gebruik van informatiesystemen voor managers en over de implicaties van computertechnologie op management-processen.

In een eerste deel wordt ingegaan op het concept management informatiesysteem en op de informatiebehoeften en -bronnen in een onderneming.

Het tweede deel gaat in op enkele aspecten van computerhardware en -software. Er wordt ook ruime aandacht besteed aan datacommunicatie en computernetwerken en aan de organisatie en het beheer van databanken.

In een laatste deel worden enkele methoden en technieken besproken voor de ontwikkeling van management informatiesystemen.

Op het einde van elk hoofdstuk worden de belangrijkste concepten nog eens bondig herhaald, en kan de lezer de opgedane kennis toetsen aan de hand van een vragenlijst.

D.D.G.

B. WHITE

Information for all: access and availability.

London, Taylor Graham, 1987, 245 blz.

"Information for all: access and availability" bevat de referaatteksten van een congres dat jaarlijks georganiseerd wordt door het Institute of Information Scientists (Peebles, UK, 1986), en dat handelt over de meest diverse aspecten van informatietechnologie.

Het verslagboek is niet in het minst gestructureerd, zodat de behandelde onderwerpen weinig met elkaar gemeen hebben, tenzij het feit dat zij onder de zeer ruime noemer 'informatietechnologie' kunnen worden ondergebracht.

Onder meer worden behandeld: lokale netwerken, informatietechnologie en bibliotheek, de ergonomische aspecten van computersystemen, auteursrecht, elektronisch publiceren, expertsystemen, kantoorautomatisering en het beheer van informatietechnologie.

D.D.G.

M. Mc TEAR,

The articulate computer.

New York/Oxford, Basil Blackwell, 1987, 240 blz.

Een belangrijk deel van het onderzoek in het domein van de kunstmatige intelligentie houdt zich bezig met de studie van 'language processing', met name de verwerking van taal (begrijpen, spreken) door computers. Mc Tear geeft in "The articulate computer" een overzicht van de stand van zaken van het onderzoek desbetreffende en geeft daarbij aan welke technologische achterstand men op dit vlak nog heeft (bij de huidige vijfde generatie computers) opdat niet-getrainde gebruikers een vrije dialoog met de computer zouden kunnen aangaan.

D.D.G.

A. BONNET

Kunstmatige intelligentie, verwachtingen en werkelijkheid.

Nederland, Addison Wesley, 1987, 253 blz.

Wie het fenomeen kunstmatige intelligentie bestudeert, houdt zich bezig met het mechanisme in biologische- en computersystemen, dat aanleiding geeft tot intelligent gedrag. Kunstmatige intelligentie vormt al geruime tijd een bron van onderzoek, waardoor er nu toepassingen zijn die hun nut bij allerlei vormen van wetenschappelijk onderzoek en in de industrie bewijzen. Goede informatie over dit onderwerp is echter vooralsnog schaars.

A. Bonnet heeft de meest recente ontwikkelingen

in de techniek op de voet gevolgd en geeft daarvoor een zeer helder overzicht. In "Kunstmatige intelligentie, verwachtingen en werkelijkheid" worden verschillende toepassingsvormen van K.I. behandeld, zoals spraakherkenning, computervisie en expertsystemen.

D.D.G.

T.S. LAMBERT en J. SALLIS, (ed.),

CD-I and interactive videodisc technology.

Indianapolis, Sams, 1987, 206 blz.

"CD-I and interactive videodisc technology" geeft een overzicht van de recente stand van zaken op het vlak van optische geheugens, waarbij de nadruk wordt gelegd op de Compact Disc-Interactive (CD-I), een kleine optische plaat waarop (digitaal) geluid en (al dan niet bewegende) beelden kunnen worden opgeslagen.

Er wordt een overzicht gegeven van de nodige apparatuur en programmatuur. Met betrekking tot dit laatste wordt vooral aandacht besteed aan het ontwerp van CD-I-programma's en dus aan het gebruik van auteursstalen en -systemen.

Tenslotte wordt nog ingegaan op de mogelijke toepassingsvelden van CD-I. Hierbij wordt vooral aandacht besteed aan toepassingen in de educatieve sector.

D.D.G.

R.A. VAN SWIGCHEN,

Bestuurlijke informatieverzorging.

Schoonhoven, Academic Service, 1987, 391 blz.

Het studieboek "Bestuurlijke informatieverzorging" gaat over het ontwerpen van informatie voor besturing van organisaties. De werking van organisaties en hun behoefte aan stuurinformatie wordt op een systematische wijze bepaald. Daarna voorzien modellen van systeembesturing in het ontwerp van passende informatiesystemen om in de geschetste behoefte te voorzien. Ook de kwaliteit van de bestaande informatieverzorging kan met deze benadering worden getoetst.

Deze materie is op een zeer gestructureerde wijze gepresenteerd met voorbeelden en opgaven. Het boek is bestemd voor allen die leiding geven aan de bouw, het gebruik en het bedrijfsklaar houden van informatiesystemen alsmede voor onderwijs op dit gebied.

D.D.G.